

Kapitel 20

GRAMMATIK

Läs s. 154-156 + G39-45 / 25:4-5 / 26:4-5 / 27:4-5 / 28:4-5 / 30:7-10, 13

Att kunna:

- Konjunktiv
- Några användningar av konjunktiv i huvudsats
- Några bisatstyper med konjunktiv

Konjunktiv: användning

Läs igenom G39-45 för att orientera dig om var och hur konjunktiven används.

Konjunktiv: former

Regelbundna verb (se samtidigt översikten s. 156):

Presens har *-a-* efter stammen utom i 1 konj, där *-e-* används.

Imperfekt ser ut som (presens) infinitiv med personändelse.

Perfekt, aktivum, består av perfektstammen + *-eri-* + personändelse.

Perfekt, passivum, består av perfekt particip + presens konjunktiv av *esse*.

Pluskvamperfekt, aktivum, består av perfektstammen + *-isse-* + personändelse.

Pluskvamperfekt, passivum, består av perfekt particip + imperfekt konjunktiv av *esse*.

Oregelbundna verb:

Se G30:7-10, 13

Futurum saknar konjunktiv.

Konjunktiv: översättning

Exempelord: *vocare* 'kalla'.

	aktivum	passivum
presens	<i>mā (ska) kalla, kallar</i>	<i>mā (ska) kallas, kallas</i>
imperfekt	<i>skulle kalla, kallade</i>	<i>skulle kallas, kallades</i>
perfekt	<i>har kallat (kallade)</i>	<i>har kallats (kallades)</i>
pluskvamperfekt	<i>hade kallat</i>	<i>hade kallats</i>

Se även G40, 42-45.

ÖVNINGAR

Gör övningarna på s. 157 och därefter extraövningarna nedan.

1 Indikativ och konjunktiv: former (G25:1, 4)

I följande par av verbformer är en form indikativ och en konjunktiv. Avgör vilken som är vilken. Tempus är presens. Uppslagsformen ges inom parentes.

1. habeant – habent	(<i>habeo</i>)	5. cavet – caveat	(<i>caveo</i>)
2. dat – det	(<i>do</i>)	6. ducant – ducunt	(<i>duco</i>)
3. aperiat – aperit	(<i>aperio</i>)	7. liberet – liberat	(<i>libero</i>)
4. dicunt – dicant	(<i>dico</i>)	8. dormiunt – dormiant	(<i>dormio</i>)

2 Konjunktiv: aktiva former (G25:4, 5; 27:4, 5)

Identifiera konjunktivformerna nedan i fråga om tempus (pres, imperf, perf, pluskvamperf) och person (1, 2, 3 p sg eller pl). Verben är *laudo* (1), *video* (2), *ago* (3) och *aperio* (4).

Ex: *laudaret* imperf 3 p sg

A) <i>laudo</i>	B) <i>video</i>	C) <i>ago</i>	D) <i>aperio</i>
1. laudent	1. videretis	1. egisset	1. aperuerim
2. laudaveris	2. videat	2. agamus	2. aperiret
3. laudavissemus	3. viderint	3. agerent	3. aperias
4. laudarem	4. vidisses	4. egeritis	4. aperuissent

3 Konjunktiv: oregelbundna verb (30:7-10, 13)

Ange 3 p sg och pl av *sum*, *possum*, *volo*, *nolo*, *eo*, *fero* i pres, imperf, perf och pluskv konjunktiv (aktivum). Ställ upp på följande sätt:

	pres konj	imperf konj	perf konj	pluskv konj
sum 'vara'	<i>sit</i> <i>sint</i>	<i>esset</i>

4 Konjunktiv: passiva former (G25:4, 5; 27:4, 5)

Identifiera konjunktivformerna nedan i fråga om tempus (pres, imperf, perf, pluskvamperf) och person (1, 2, 3 p sg eller pl). Verben är *libero* (1) befria; *moveo* (2) flytta; *vinco* (3) besegra; *punio* (4) straffa. Ex: *moveāris* pres konj, 2 p sg

A) <i>libero</i>	B) <i>moveo</i>	C) <i>vinco</i>	D) <i>punio</i>
1. liberāta sit	1. movear	1. victae essētis	1. punirētur
2. liberēmur	2. moti simus	2. vincerēris	2. punītae essemus
3. liberarēmini	3. mota esses	3. victus sim	3. puniāmini
4. liberātae essent	4. moverētur	4. vincantur	4. punītus sis
5. liberēris	5. moveamini	5. victa esset	5. punīrer
6. liberatus sim	6. motae sint	6. vincerēmur	6. punīti essent

5 Bisatser som direkt objekt: *ut*-satser (G43)

Översätt de latinska bisatserna (understrukna) till svenska. Ge akt på vilket tempus som används i bisatsen: presens eller imperfekt.

1. Amicis suadent ut pericula vitent. (**suadeo** 2 (+ *dat.*) råda; **vito** 1 undvika)
2. Optabat ut amica epistulam mitteret. (*Hon ...*) (**opto** 1 önska)
3. Magister discipulos monuit ut bene scriberent. (**moneo** 2 uppmana)
4. Dominus servis imperavit ut in agro laborarent. (**impero** 1 (+ *dat.*) befälla)
5. Mater optavit ut filia bene dormiret.
6. Dux militibus imperat ut urbem capiant. (**dux, duc-is** 3m befälhavare; **capio** 3 inta)
7. Optat ut amicae veniant. (*Hon ...*)
8. Dux militibus imperavit ne urbem caperent.
9. Ei suadent ne diu in urbe maneat. (**ei** här honom; **maneo** 2 stanna)
10. Magister discipulum monet ne male scribat. (**male** adv illa)

6 Bisatser som adverbial: avsiktsbisatser (G45:3)

Översätt de latinska bisatserna (understrukna) till svenska. Ge akt på vilket tempus som används i bisatsen: presens eller imperfekt.

1. Hoc facio ut me ames.
2. Mater in hortum it ut requiescat. (**requiesco** 3 vila)
3. Libros legimus ut multa discamus. (**disco** 3 lära sig)
4. Hoc dico ut maneatis. (**maneo** 2 stanna)
5. Discedunt ne id audiant. (**discedo** 3 ge sig av)
6. Hoc feci ut te iuwarem. (**facio, feci** 3 göra; **iuvo** 1 hjälpa)
7. In urbem venerunt ut amicos visitarent. (**visito** 1 besöka)
8. Hoc dixi ut maneretis.
9. Urbem suam defendebant ne hostes eam caperent. (**capio** 3 inta)
10. Claves celavi ne eas invenires. (**celo** 1 gömma)

7 Bisatser som adverbial: tidsbisatser med *cum* (G45:1)

Översätt tidsbisatserna nedan till svenska. Huvudsatserna är utelämnade. De tempus som förekommer är imperfekt och pluskvamperfekt. Verbens uppslagsformen står till höger.

Då huvudsatsens subjekt står direkt före bisatsen, dras detta lämpligen in i bisatsen vid översättningen. Ex: *Discipuli cum in scholam venirent ...* 'När eleverna kom till skolan ...'

1. Cum librum legisset, ...	lego
2. Servi cum laborarent, ...	laboro
3. Cum in Italia essent, ...	sum
4. Aemilia cum hoc fecisset, ...	facio
5. Mater cum in horto sederet, ...	sedeo
6. Cum dormiret, ...	dormio
7. Cum Romae ('i Rom') fuissent, ...	sum
8. Cum epistulam scriberet, ...	scribo
9. Hostes cum urbem cepissent, ...	capio 'inta'
10. Amici cum in via ambularent, ...	ambulo

FACIT TILL EXTRAÖVNINGARNA

1 Här anges endast konjunktivformerna:

1. habeant 2. det 3. aperiat 4. dicant 5. caveat 6. ducant 7. liberet 8. dormiant

2 A

1. pres, 3 p pl
2. perf, 2 p sg
3. pluskv, 1 p pl
4. imperf, 1 p sg

B

1. imperf, 2 p pl
2. pres, 3 p sg
3. perf, 3 p pl
4. pluskv, 2 p sg

C

1. pluskv, 3 p sg
2. pres, 1 p pl
3. imperf, 3 p pl
4. perf, 2 p pl

D

1. perf, 1 p sg
2. imperf, 3 p sg
3. pres, 2 p sg
4. pluskv, 3 p pl

3

	pres konj	imperf konj	perf konj	pluskv konj
sum	<i>sit</i> <i>sint</i>	<i>esset</i> <i>essent</i>	<i>fuerit</i> <i>fuerint</i>	<i>fuisset</i> <i>fuisissent</i>
possum	<i>possit</i> <i>possint</i>	<i>posset</i> <i>possent</i>	<i>potuerit</i> <i>potuerint</i>	<i>potuisset</i> <i>potuissent</i>
volo	<i>velit</i> <i>velint</i>	<i>vellet</i> <i>vellent</i>	<i>voluerit</i> <i>voluerint</i>	<i>voluisset</i> <i>voluissent</i>

	pres konj	imperf konj	perf konj	pluskv konj
nolo	<i>nolit</i> <i>nolint</i>	<i>nollet</i> <i>nollent</i>	<i>noluerit</i> <i>noluerint</i>	<i>noluisset</i> <i>noluisissent</i>
eo	<i>eat</i> <i>eant</i>	<i>iret</i> <i>irent</i>	<i>ierit</i> <i>ierint</i>	<i>isset</i> <i>issent</i>
fero	<i>ferat</i> <i>ferant</i>	<i>ferret</i> <i>ferrent</i>	<i>tulerit</i> <i>tulerint</i>	<i>tulisset</i> <i>tulissent</i>

4 A

1. perf, 3 p sg
2. pres, 1 p pl
3. imperf, 2 p pl
4. pluskv, 3 p pl
5. pres, 2 p sg
6. perf, 1 p sg

B

1. pres, 1 p sg
2. perf, 1 p pl
3. pluskv, 2 p sg
4. imperf, 3 p sg
5. pres, 2 p pl
6. perf, 3 p pl

C

1. pluskv, 2 p pl
2. imperf, 2 p sg
3. perf, 1 p sg
4. pres, 3 p pl
5. pluskv, 3 p sg
6. imperf, 1 p pl

D

1. imperf, 3 p sg
2. pluskv, 1 p pl
3. pres, 2 p pl
4. perf, 2 p sg
5. imperf, 1 p sg
6. pluskv, 3 p pl

5 1. De råder vännerna att undvika farorna. 2. Hon önskade att vänninnan skulle skicka ett brev. 3. Läraren uppmanade eleverna att skriva väl (bra). 4. Husbonden befallde slavarna att arbeta på fältet (åkern). 5. Mamma önskade att dottern skulle sova bra (gott). 6. Befälhavaren befäller soldaterna att inta staden. 7. Hon önskar att vänninorna ska komma. 8. Befälhavaren befallde soldaterna att inte inta staden. 9. De råder honom att inte stanna länge i stan. 10. Läraren uppmanar eleven att inte skriva illa.

6 1. Jag gör detta för att du ska älska mig. 2. Mamma gick ut i trädgården för att vila. 3. Vi läser böcker för att lära oss mycket. 4. Jag säger detta för att ni ska stanna. 5. De gav sig av för att inte höra det. 6. Jag gjorde detta för att hjälpa dig. 7. De kom till stan för att besöka sina vänner. 8. Jag sade detta för att ni skulle stanna. 9. De försvarade sin stad för att inte fienderna skulle inte den. 10. Jag gömde nycklarna för att du inte skulle hitta dem.

- 7 1. När han/hon hade läst boken ... 2. När slavarna arbetade ... 3. När de var i Italien ...
 4. När Aemilia hade gjort detta ... 5. När mamma satt i trädgården ... 6. När han/hon sov ...
 7. När de hade varit i Rom ... 8. När han/hon skrev ett brev ... 9. När fienderna hade intagit staden ...
 10. När vännerna gick (promenerade) på vägen ...

ÖVERSÄTTNING AV DE LATINSKA TEXTERNA

De tre döttrarna

Theodosius regerade i den romerska staten, [han var] mycket klok och mäktig. Han hade tre vackra döttrar, och han sade till den äldsta dottern: ”Hur mycket håller du av mig?” Och hon svarade: ”Helt säkert mer än mig själv.” Fadern sade till henne: ”Därför ska jag hjälpa dig fram till stora rikedomar.” Han gav henne genast till hustru åt en rik och mäktig kung. Därefter kom han till den andra dottern och sade till henne: ”Hur mycket håller du av mig?” Och hon svarade: ”Så mycket som mig själv.” Kejsaren gav henne till hustru åt en viss hertig. Och därefter kom han till den tredje dottern och sade till henne: ”Hur mycket håller du av mig?” Och hon svarade: ”Så mycket som du är värd och varken mer eller mindre.” Fadern sade till henne: ”Eftersom det är så, bör du inte ha en så rik make.” Han gav henne till hustru åt en viss greve.

Det hände sig något senare att kejsaren råkade i krig med Egyptens kung. I detta krig fördrevs kejsaren från sitt rike. Han skrev då till sin äldsta dotter och bad henne och hennes man hjälpa honom. Dottern svarade att den enda hjälp han kunde få var fem riddare.

När kejsaren hade hört detta, blev han mycket bedrövad och sade för sig själv: ”Ve mig, allt mitt hopp (var hos =) stod till min äldsta dotter, eftersom hon sade till mig: ’Jag håller av dig mer än mig själv’, och på grund av det hjälpte jag henne fram till stor värdighet.” Han skrev genast till den andra dottern, som hade sagt: ”Jag håller av dig lika mycket som mig själv’, för att hon skulle hjälpa honom i denna stora nöd. Och när hon hade läst brevet, meddelade hon sin make och uppmanade honom att (bevilja fadern inget annat än =) inte bevilja fadern något annat än mat och dryck och kläder så länge han levde. Om detta skrev hon ett brev tillbaka till sin far.

När kejsaren hade hört detta, blev han mycket bedrövad. Han sade: ”Jag har blivit bedragen av två döttrar. Nu ska jag pröva den tredje, som sade till mig: ’Jag håller av dig så mycket som du är värd.’ ” Han skrev ett brev till henne för att hon skulle hjälpa honom i denna stora nöd och [berättade] hur hennes systrar hade svarat honom. När den tredje dottern hade sett sin faders hjälplöshet sade hon till sin man: ”Min vördnadsvärde herre, hjälp mig i denna nöd. Nu har min far fördrivits från sitt rike.” Hennes man sade till henne: ”Vad vill du att jag ska göra?” Och hon svarade: ”Du bör samla hären för att betvinga min fars fiende.” Greven svarade: ”Jag ska uppfylla din önskan.”

Han besegrade kejsarens fiende och återinsatte därefter kejsaren på tronen. Kejsaren sade då: ”Välsignad den dag då min yngsta dotter föddes. Jag älskade henne mindre än de andra döttrarna men hon hjälpte mig i min stora nöd. Därför ska hon få ärva mitt rike efter min död.”

Och så skedde. Efter faderns bortgång regerade den yngsta dottern och dog fridfullt.

Gaudeamus igitur

Låt oss alltså glädjas, medan vi är unga!
Efter den ljuva ungdomen,
efter den besvärliga ålderdomen,
ska jorden ha oss.

Var är de som fanns på jorden före oss?
Gå upp till himlen,
gå till underjorden!
Var är de? De har varit (= finns inte mer).

Vårt liv är kort, det slutar inom kort:
döden kommer snabbt,
rycker bort oss grymt,
ingen ska skonas.

Leve akademin, leve lärarna,
leve varje medlem,
leve alla medlemmar,
må de alltid blomstra.

Leve alla snälla och vackra jungfrur (flickor),
leve också
de ömma, älskvärda,
goda och strävsamma fruarna.

Leve också staten och de som styr den,
leve vår akademiska värld,
mecenaternas välvilja,
som skyddar oss här.

Må dysterheten förgås, må de som hatar oss förgås!
Må djävulen förgås,
varje studentfiende
och de som hånar oss!